

การทำกลอง

ส่วนพัฒนาอุตสาหกรรม
สำนักจัดการป่าชุมชน
กรมป่าไม้

คำนำ

อ่างทองเป็นจังหวัดขนาดเล็กในที่ราบลุ่มภาคกลางตอนบน ในอดีตมีความสำคัญในฐานะเมืองหน้าด่านของเมืองหลวงในสมัยอยุธยา มีคำขวัญประจำจังหวัดว่า "พระสมเด็จเกษไชโย หลวงพ่อโตองค์ใหญ่ วีรไทยใจกล้า ตุ๊กตาชาววัง โด่งดังจักสาน ถิ่นฐานทำกลอง เมืองสองพระนอน"

จากคำขวัญประจำจังหวัดดังกล่าว จะเห็นได้ว่า การทำกลอง เป็นอาชีพหนึ่งที่มีมานานคู่กับจังหวัดอ่างทอง ซึ่งเดิมการทำกลองก็เพื่อประโยชน์ใช้สอยต่างๆ แต่ปัจจุบันมีทั้งเพื่อประโยชน์ใช้สอย เป็นของที่ระลึก ของฝาก ตลอดจนของเล่นเด็ก รวมทั้งผลิตเพื่อการส่งออกด้วยการทำกลองในเขตตำบลเอกราช อำเภอป่าโมก นั้น ทราบว่า มีมาเมื่อประมาณ 60 ปี มาแล้ว แต่เดิมใช้ไม้จามจุรี มะม่วง มะขามเทศ สะเดา ที่หาได้จากในบริเวณจังหวัดอ่างทอง และจังหวัดใกล้เคียง แต่ไม่ดังกล่าว่าเริ่มขาดแคลน จนจำเป็นต้องซื้อหาจากที่ไกลๆ ทำให้ต้นทุนในการทำกลองสูงขึ้น ส่งผลให้ราคากลองสูงขึ้นและขายได้ยากขึ้น

เอกสารฉบับนี้ ได้รวบรวมข้อมูลด้านต่างๆ ของหมู่บ้านทำกลอง ชนิตไม้และคุณสมบัติไม้ที่เหมาะสมกับการทำกลอง วิธีการทำกลองตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จเป็นกลอง และข้อมูลชนิตไม้ที่สมควรส่งเสริมให้ราษฎรปลูกเพื่อใช้ประโยชน์ในการทำกลองดังกล่าว ทั้งนี้จากการสำรวจร้านทำกลองในเขตตำบลเอกราช ซึ่งมีกระบวนการผลิตกลองชนิดต่าง ๆ ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงขั้นตอนสุดท้าย

คณะผู้จัดทำ

กนิยาน 2550

ข้อมูล : ศูนย์ศึกษาและพัฒนาวนาศาสตร์ชุมชนที่ 1 (สระบุรี)

สารบัญ

การทำกลอง

1. ข้อมูลพื้นฐานของจังหวัดอ่างทอง	3
2. ประวัติของหมู่บ้านทำกลอง	4
3. ไม้ที่ใช้ทำกลองตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน	5
4. คุณสมบัติของเนื้อไม้ที่เหมาะสมสำหรับทำกลอง	5
5. ขั้นตอนและวิธีการทำกลอง	6
6. ปัญหาการขาดแคลนไม้ที่ใช้ทำกลอง	12
7. ประเภทของกลองที่ผลิตในหมู่บ้านปากน้ำ	13
เอกสารอ้างอิง	16

การทำกลอง

ของบ้านปากน้ำ ตำบลเอกราช อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง

1. ข้อมูลพื้นฐานของจังหวัดอ่างทอง

อาณาเขต

อ่างทองเป็นจังหวัดขนาดเล็กในภาคกลางตอนบน ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ประมาณเส้นรุ้งที่ $14^{\circ} - 35' - 12''$ เหนือ และเส้นแวงที่ $100^{\circ} - 27' - 22''$ ตะวันออก ห่างจากกรุงเทพมหานครไปทางทิศเหนือ ตามทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 32 (สายเอเชีย) ประมาณ 108 กิโลเมตร และทางเรือตามลำแม่น้ำเจ้าพระยาถึงตลาดท่าเตียน ประมาณ 120 กิโลเมตร มีเนื้อที่ 968.327 ตารางกิโลเมตร หรือ 613,120 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.59 ของภาคกลาง มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอบางระจัน อำเภoprหมบุรี อำเภอท่าช้าง จังหวัดสิงห์บุรี
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอดักไ้ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอบางปะหัน อำเภอมหาราช อำเภอบ้านแพรก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และอำเภอท่าวุ้ง จังหวัดลพบุรี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ อำเภอเมืองสุพรรณบุรี อำเภอศรีประจันต์ อำเภอสามชูก อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดอ่างทองเป็นที่ราบลุ่มลักษณะคล้ายอ่าง ไม่มีภูเขา ไม่มีป่าไม้ สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 2 - 8 เมตร มีแม่น้ำสายสำคัญไหลผ่านสองสาย คือ แม่น้ำเจ้าพระยา ไหลผ่านอำเภอไชโย อำเภอเมืองอ่างทอง อำเภอป่าโมก ระยะทางไหลผ่านจังหวัดอ่างทอง ประมาณ 40 กิโลเมตร และแม่น้ำน้อย ไหลผ่านอำเภอโพธิ์ทอง และอำเภอวิเศษชัยชาญ ระยะทางไหลผ่านจังหวัดอ่างทอง ประมาณ 50 กิโลเมตร

ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดอ่างทองมีลักษณะภูมิอากาศทั่วไปจัดอยู่ในโซนร้อนและชุ่มชื้น ได้รับอิทธิพลลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ ทำให้อากาศหนาวเย็นและแห้งแล้ง และได้รับอิทธิพลมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายน ทำให้มีเมฆมากและฝนตกชุก อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 28.2 องศาเซลเซียส สูงสุดเดือนเมษายน ประมาณ 31.0 องศาเซลเซียส ต่ำสุดเดือนธันวาคม ประมาณ 24.8 องศาเซลเซียส ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยตลอดปี ประมาณ 1,182 มิลลิเมตร

2. ประวัติของหมู่บ้านทำกลอง

บ้านปากน้ำ ตำบลเอกราช อำเภอป่าโมก นั้น ในอดีตเป็นหมู่บ้านเกษตรกรรม ราษฎรในหมู่บ้านประกอบอาชีพทำนาเป็นหลัก แต่เนื่องจากท้องที่อำเภอป่าโมกนั้นเป็นที่ลุ่มต่ำที่สุดของจังหวัด โดยเฉพาะบ้านปากน้ำซึ่งอยู่ใกล้กับแม่น้ำเจ้าพระยาและแม่น้ำน้อย มักประสบกับปัญหาอุทกภัย ในฤดูน้ำหลาก น้ำจากแม่น้ำทั้งสองสายจะเอ่อล้นตลิ่ง เข้าท่วมบ้านเรือนและข้าวกล้าในนาเสียหายอยู่บ่อย ๆ จนเมื่อประมาณ 60 ปี ที่ผ่านมา คุณตาเพิ่ม ภูประดิษฐ์ ซึ่งมีอาชีพเกี่ยวกับดนตรีไทยคือมีวงปี่พาทย์ของตนเอง ได้เริ่มคิดประดิษฐ์กลองขึ้นใช้ในวงปี่พาทย์ของท่าน และได้ถ่ายทอดวิธีการทำกลองให้กับลูกหลานของตนเองทำจนชำนาญ พัฒนาฝีมือขึ้นจนนำมาสู่การทำเป็นอาชีพ และมีราษฎรในละแวกใกล้เคียงได้ศึกษาและนำไปฝึกทำจนมีความชำนาญเช่นกัน ปัจจุบันนี้คุณตาเพิ่ม ภูประดิษฐ์ ผู้ให้กำเนิดกลองแห่งบ้านปากน้ำได้เสียชีวิตไปแล้ว แต่ลูกหลานและชาวบ้านในหมู่บ้านปากน้ำยังคงสืบทอดการทำกลองของคุณตาเพิ่มตลอดมา กำนันหงษ์ฟ้า หทยด้อย อดีตกำนันของบ้านปากน้ำ เป็นผู้ที่ทำให้กลองเอกราชโด่งดังเป็นที่รู้จักของคนทั้งในประเทศและต่างประเทศ ท่านได้ทำกลองยาวที่ยาวที่สุดในโลก เมื่อปี พ.ศ. 2537 และท่านได้เสียชีวิตแล้วเช่นกัน ปัจจุบันมีร้านทำกลองเกิดขึ้นถึง 20 ราย ด้วยกัน และมีครอบครัวที่รับจ้างกลึง คว้าน อีกประมาณ 14 ครอบครัว อาชีพที่เกี่ยวข้องกับการทำกลองอีกมาก เช่น ขายหนัง ชัดตงแต่งกลอง ทาสี ประดับผ้าแพร หมู่บ้านทำกลองรู้จักกันแพร่หลายทั้งในและต่างจังหวัด และปรากฏในคำขวัญประจำจังหวัดว่า "ถิ่นฐานทำกลอง"

3. ไม้ที่ใช้ทำกลองตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ชนิดไม้ที่ใช้ทำกลอง ตั้งแต่รุ่นคุณตาเพิ่ม ภูประดิษฐ์ จนถึงปัจจุบันนี้ ส่วนใหญ่จะเป็นไม้จามจุรี เนื่องจากไม้จามจุรีเป็นไม้ที่มีขนาดใหญ่ หาได้ง่าย เนื้อไม้มีคุณสมบัติเหมาะสม กลึงและคว้านง่าย ส่วนใหญ่ใช้ทำกลองทัดหรือกลองเพล กลองร่ำวง กลองตุ๊ก กลองยาวเล็ก กลองรำมะนา ตะโพน ปัจจุบันใช้ไม้จามจุรี ประมาณ 60 เปอร์เซ็นต์ ไม้มะม่วง เป็นไม้ที่มีลวดลายสวยงาม แต่มีขนาดไม่ใหญ่มากนัก เนื้อไม้กลึงและคว้านง่าย ไม่เป็นขุย มักมีปัญหาจากเนื้อไม้เป็นรูมอดเจาะบ้าง ส่วนใหญ่ไม้มะม่วงใช้ทำกลองยาวใหญ่ กลองแขก กลองทอม ปัจจุบันใช้ไม้มะม่วงทำกลองประมาณ 25 เปอร์เซ็นต์ ไม้ชนิดอื่นๆ ที่ใช้ทำกลองได้ เช่น สะเดา ชีเหล็ก ขนุน กระท้อน มะขามเทศ เป็นไม้ที่ใช้้น้อย บางอย่างหาได้ยาก และหากเป็นต้นใหญ่จะนิยมเลื่อยเป็นไม้แปรรูปเพื่อการก่อสร้างบ้านเรือนมากกว่า จะนำมาขายให้กับร้านทำกลอง เพราะเนื้อไม้มีคุณภาพดี ไม้เหล่านี้นจะมีมาขายให้กับร้านทำกลองประมาณ 15 เปอร์เซ็นต์ ไม้ขนุนนิยมใช้ทำกลองยาวใหญ่ เนื้อไม้ละเอียด กลึงและคว้านง่าย เมื่อทำเป็นกลองแล้วจะมีราคาสูง เพราะมีชื่อที่เป็นมงคลด้วย

4. คุณสมบัติของเนื้อไม้ที่เหมาะสมสำหรับทำกลอง

ความแข็งแรงของเนื้อไม้ ไม้ที่นิยมนำมาทำกลองส่วนใหญ่จะมีความแข็งแรงของเนื้อไม้ในระดับปานกลาง เพราะเนื้อไม้ที่มีความแข็งแรงมาก จะทำให้กลึงท่อนไม้ให้เป็นรูปกลองได้ยาก ในขณะเดียวกันอ่อนเกินไปก็จะมีปัญหาในขณะคว้าน เพราะเกิดการแตกในขณะคว้านได้

ความละเอียดของเนื้อไม้ เนื้อไม้ที่มีความละเอียดเมื่อกลึงออกมาแล้วจะมีความสวยงาม ไม่ต้องขัดตกแต่งมาก ในขณะที่เนื้อไม้หยาบเมื่อกลึงออกมาแล้วจะมีลักษณะเป็นขุย ขัดตกแต่งให้เรียบได้ยาก บางครั้งต้องใช้ไฟลนช่วย เพื่อให้ขุยเหล่านั้นไหมไฟไปเสียก่อนแล้วจึงนำมาขัดให้เรียบต่อไป

ลักษณะเส้นของเนื้อไม้ มีผลต่อความยากง่ายในขณะกลึงและคว้าน ลักษณะเส้นตรงจะกลึงและคว้านได้ง่ายที่สุด

ความหนักเบาของเนื้อไม้ จะมีผลต่อกลองบางประเภทที่ต้องแบกหรือหามในขณะตี เช่น กลองยาวก็ควรใช้ไม้เบาทำกลองทัดหรือกลองเพลเป็นกลองที่วางกับพื้นหรือแขวน ในขณะตีก็ไม่คำนึงถึงความหนักเบาของเนื้อไม้

สีของเนื้อไม้ สีของเนื้อไม้จะไม่ผลต่อการทำกลองบางประเภท เช่น กลองทัด กลองเพล กลองตุ๊ก ตะโพน กลองร่ำวง เพราะกลองเหล่านี้มักจะใช้สีเข้มทา จนไม่เห็นสีของเนื้อไม้อยู่แล้ว แต่กลองยาว กลองทอม กลองร่ำมะนา มักใช้แล้กลสีอ่อนหรือแล้กลเอร์สีเทา ถ้าเนื้อไม้มีสีสรรสวยงาม ก็ทำให้กลองที่ได้สวยงามด้วย

ลวดลายเนื้อไม้ ลวดลายของเนื้อไม้ก็เช่นเดียวกับสีของเนื้อไม้ จะช่วยให้กลองบางประเภท ที่ทาขแล้กลสีอ่อนหรือแล้กลเอร์สีเทา มีความสวยงาม เช่น กลองยาว กลองทอม กลองร่ำมะนา ทั้งนี้ ลวดลายของเนื้อไม้ยังทำให้กลองมีราคาสูงขึ้นด้วย

5. ขั้นตอนและวิธีการทำกลอง

- เลือกไม้ท่อนให้ได้ขนาดตามต้องการที่จะทำกลองแต่ละชนิด ในกรณีที่ต้องการทำกลองที่มีคุณภาพดี ต้องพยายามเลือกท่อนไม้ที่ไม่มีตำหนิหรือมีตำหนิน้อยที่สุด เช่น ไม้มีรอยแตกกร้าว ไม้มีรอยพุจากเชื้อรา หรือรูที่เกิดจากมอดเจาะไม้ ซึ่งจะช่วยให้กลองที่ได้มีคุณภาพเสียงที่ดีด้วย ท่อนไม้ที่ใช้ควรเป็นไม้สด เพราะกลึงและคว้านได้ง่ายกว่าไม้ที่เห็บแห้งหรือไม้แห้ง ท่อนไม้ที่เลือก ต้องมีขนาดใหญ่กว่ากลองที่จะทำเล็กน้อย เช่น กลองทัดหรือกลองเพล ต้องเผื่อขนาดท่อนไม้ให้ใหญ่กว่า ประมาณ 4 นิ้ว นั่นคือท่อนไม้หน้ากว้าง 20 นิ้ว สามารถทำกลองได้หน้ากว้าง 16 นิ้ว กลองยาวเผื่อขนาดท่อนไม้ให้ใหญ่กว่าประมาณ 2 นิ้ว

ภาพที่ 1 ลักษณะท่อนไม้ขนาดต่าง ๆ ที่ใช้ทำกลองแต่ละประเภท

ภาพที่ 2 ท่อนไม้ขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่ได้จากไม้จามจุรี ใช้ทำกลองทัดหรือกลองเพล

- ถากท่อนไม้ให้มีขนาดใกล้เคียงกับกลองที่จะทำก่อนด้วยขวาน หรืออาจใช้เลื่อยยนต์ถากท่อนไม้ก็จะช่วยให้เร็วขึ้น หากเป็นท่อนไม้ขนาดเล็กก็นำขึ้นแท่นกลึงได้เลยโดยไม่ต้องถาก

ภาพที่ 3 การถากท่อนไม้ก่อนนำขึ้นแท่นกลึงช่วยให้กลึงท่อนไม้ได้ง่ายและรวดเร็ว

ภาพที่ 4 ท่อนไม้ที่ใช้เลื่อยยนต์ถาก

- กลึงท่อนไม้ที่ตากไว้แล้วให้เป็นรูปกลอง โดยใช้แท่นกลึงซึ่งดัดแปลงมาจากแท่นกลึงเหล็ก ใช้มอเตอร์ขนาด 3 แรงม้า แท่นกลึงของร้านทำกลองบางรายใช้อุปกรณ์ทดแรง เช่น เกียร์รถยนต์ เข้ามาต่อเชื่อม เพื่อใช้กำหนดความเร็วในการหมุนได้ อุปกรณ์การกลึงเป็นแท่งเหล็กเหลี่ยมขนาดตั้งแต่ 1/2 นิ้ว ถึง 1 นิ้ว จำนวนหลายอัน ทูบปลายให้แบนมีความกว้างของหน้าเหล็กแตกต่างกันและลับให้คมอยู่ตลอด นำท่อนไม้ขึ้นสืบบนแท่นกลึง เปิดเครื่องหมุนท่อนไม้ด้วยความเร็วสูงแล้วใช้อุปกรณ์การกลึง จี้ชุดท่อนไม้ให้เป็นรูปร่างกลอง ขั้นตอนนี้ต้องใช้ความชำนาญเป็นพิเศษ ในการทำกลองแบบดั้งเดิม ที่ไม่มีเครื่องกลึงนั้น ในขั้นตอนนี้จะใช้วิธีใส่กบตักแต่งแทน ซึ่งต่อมาผู้ประกอบอาชีพทำกลองรายแรก ของหมู่บ้าน ได้คิดประดิษฐ์เครื่องกลึงแบบใช้แรงคน โดยมีอุปกรณ์คล้ายจักรยาน มีคนปั่น 1 คน และมีคนคอยใช้สว่านจี้กลึงให้เป็นรูปกลอง

ภาพที่ 5 ท่อนไม้ที่กลึงเสร็จแล้ว

- แหวงไสในออก ใช้เฉพาะกรณีทำกลองทัดหรือกลองเพล ซึ่งมีขนาดใหญ่ เนื้อไม้ที่อยู่ตรงกลาง ท่อนไม้สามารถนำไปทำประโยชน์ได้ โดยใช้เลื่อยยนต์แหวงเอาไส้กลางออก ไส้กลางของไม้เหล่านี้ ใช้ทำกลองขนาดเล็กหรือเลื่อยเป็นแผ่นทำรางรองตะโพนได้ ถ้าหากไม่แหวงเอาไส้นอก จะทำให้เสียเวลา ในการคว้านมาก

ภาพที่ 6 ไส้ในไม้ที่ใช้เลื่อยยนต์แหวงออกมาจากไม้ที่กลึงแล้ว

- ควันท่อนไม้ที่กลึงแล้วด้วยแท่นคว้าน แท่นคว้านกลองมีลักษณะเช่นเดียวกับแท่นเจียรจาน เบรกรถยนต์ มีตัวค้ำกลองที่กลึงแล้วให้หมุนด้วยความเร็วสูง ใช้มอเตอร์ขนาด 3 แรงม้า อุปกรณ์การคว้าน เป็นแท่งเหล็กที่ดีให้ด้านหนึ่งแบนมีความคมรอบด้านชั้นยึดแท่งเหล็กนี้ให้แน่นด้วยน็อต ควันส่วนกลาง ของท่อนไม้ก่อนแล้วขยายออกไปจนเนื้อกลองบางได้ขนาดตามต้องการ ขั้นตอนการคว้านนี้ในการทำกลอง แบบดั้งเดิมซึ่งไม่มีแท่นคว้าน จะเป็นขั้นตอนที่ยุ่งยากและเสียเวลามาก เพราะต้องใช้ส่วนมือเจาะนำจน ทะลุ ก่อนจะใช้ส่วค่อยเจาะเข้าไปและตกแต่งจนได้ขนาดตามต้องการ หากเป็นกลองขนาดใหญ่อาจใช้ ไฟสุมเผาภายในด้วยก็ได้ แต่ต้องใช้ความระมัดระวังมาก เพราะอาจไหม้จนกลองเสียหายได้ และต้อง ใช้เวลาหลายวันกว่าจะเสร็จจากขั้นตอนนี้ แต่ในปัจจุบันนี้สามารถคว้านได้จำนวนมากในแต่ละวัน

ภาพที่ 7 ลักษณะแท่นคว้านขณะกำลังคว้านกลองตุ๊ก

ภาพที่ 8 ลักษณะการคว้านกลองยาวเล็ก

- ตากให้แห้ง โดยนำกลองที่คว้านเสร็จแล้วตากกลางแจ้งเพื่อให้หุ่นกลองที่ทำไว้ไม่ยืดหดตัว กลองขนาดเล็กอาจใช้เวลาตากเพียงครึ่งเดือนเพราะกลองที่คว้านแล้วเหลือเนื้อไม้บาง ถ้าเป็นกลองขนาดใหญ่ที่มีเนื้อไม้หนา เช่น กลองทัด หรือกลองเพล อาจต้องใช้เวลาตากอย่างน้อย 1 - 2 เดือน เมื่อแห้งสนิทแล้วก็สามารถนำไปขัดตกแต่งและชิงหนังได้เลย แต่ถ้ายังไม่ชิงหนังก็เก็บหุ่นกลองที่ทำไว้ได้นานๆ เมื่อมีผู้สั่งซื้อจึงจะชิงหนังขายต่อไป

ภาพที่ 9 การตากกลองไว้กลางแจ้งเพื่อให้กลองแห้ง

- ขัดตกแต่งให้เรียบโดยใช้กระดาษทรายหรือเครื่องขัดกระดาษทราย เพื่อให้เส้นไม้ที่มีในขั้นตอนการกลึงหมดไป อาจใช้เครื่องเป่าแก๊สเผาเส้นก่อนขัดก็ได้ จะช่วยให้ขัดได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น เสร็จแล้วตกแต่งกลอง เช่น ถ้ามีรอยทะเลาะจากตาไม้หรือมอดไม้เจาะเป็นรู ก็ใช้ขี้เลื่อยผสมกาวลาเท็กซ์อุดตามรูรั่ว

ภาพที่ 10 หุ่นกลองที่ขัดตกแต่งแล้วพร้อมที่จะชิงหนังต่อไป

ภาพที่ 11 หุ่นกลองที่ขีดตกแต่งแล้วพร้อมที่จะขึ้นหิ้งต่อไป

- การขึ้นหิ้ง หนังสัตว์ที่นำมาขึ้นกลองแต่ละประเภทไม่เหมือนกัน กลองประเภทไข่มดใช้หนังควายเพราะมีความหนาและความทนทาน เช่น กลองทัดหรือกลองเพล ส่วนกลองประเภทไข่มดจะใช้หนังวัวซึ่งบางและอ่อนกว่า เช่น กลองยาว กลองรำมะนา กลองร่ำวง กลองโพน และกลองทอม เป็นต้น วิธีการขึ้นหิ้งกลองแต่ละชนิดก็ไม่เหมือนกัน เช่น การขึ้นหิ้งกลองทัดหรือกลองเพล จะนำกลองที่ต้องการขึ้นหิ้งวางไว้บนวงเหล็กหรือล้อเหล็กกรไลนาเล็กที่ไม่ได้ใช้แล้ว นำหนังควายที่ตัดให้มีขนาดใหญ่กว่าหน้ากลองเล็กน้อยแช่น้ำไว้อย่างน้อยหนึ่งคืนจนหนังอ่อนตัวและนิ่ม เอาขึ้นมาเจาะรูรอบๆ ขอบหนังประมาณ 20 - 40 รู แล้วแต่ขนาดของกลอง วางแผ่นหนังนี้บนหน้ากลอง ใช้เกลียวเร่ง(สเตย์) ร้อยเข้ากับรูอีกด้านหนึ่งเกี่ยวกับวงเหล็กหรือล้อกรไลนา เร่งเกลียวให้ตึงทุกๆ ด้าน ทุกเช้าและเย็น ใช้น้ำพรมหน้ากลองแล้วทุบด้วยค้อนไม้ เรียกว่าซ้อมกลอง ซึ่งจะซ้อมประมาณ 4 วัน ทดลองตีถ้าเสียงกลองใช้ได้ ก็ใช้สว่านเจาะและตอกหมุดรอบๆ ตัดหนังส่วนที่เกินออกไป พลิกด้านที่เหลือขึ้นมาขึ้นหิ้งต่อไป กลองแต่ละลูกใช้เวลาขึ้นหิ้งประมาณ 8 - 10 วัน

ภาพที่ 12 การขึ้นหิ้งกลองทัดหรือกลองเพล

ภาพที่ 13 ลักษณะค้อนที่ใช้ทุบเพื่อให้หนังกลองตึง

ถ้าเป็นกลองประเภทอื่น เช่น กลองยาว ตะโพน กลองรำวง กลองโพน กลองรำมะนา จะตัดหนังวัวให้มีขนาดใหญ่กว่าหน้ากลองเล็กน้อย แขน้ำจันอ่อนนิ่ม เจาะรูขนาดเล็กจำนวนมาก รอบๆหนังใช้เชือกหรือหนังที่ตัดเป็นเส้น ร้อยชิงหนังหน้ากลองให้ตึง กลองประเภทนี้ถ้าตีจนหนังหน้ากลองหย่อนก็สามารถดึงเชือกหรือเส้นหนังให้ตึงใหม่ได้

ภาพที่ 14 การชิงหนังตะโพน

- การทาสี ประดับผ้าแพร ถ้าเป็นกลองทัดหรือกลองเพล กลองตุ๊ก จะใช้สีฝุ่นสีน้ำตาลปนแดง ผสมกับน้ำมันสน ทาประมาณ 3 ครั้ง จนสีเรียบสม่ำเสมอดีแล้ว จึงใช้แล็กเกอร์ใสทาทับแล้วตากให้แห้ง ทาประมาณ 3 ครั้ง ถ้าเป็นกลองยาว กลองทอม กลองรำมะนา ซึ่งต้องการความสวยงามของเนื้อไม้ จะใช้แล็กเกอร์ใสทาทับบนเนื้อไม้โดยตรงแล้วตากจนแห้ง การประดับผ้าแพรทำเฉพาะกลองยาวเท่านั้น

6. ปัญหาการขาดแคลนไม้ที่ใช้ทำกลอง

การทำกลองของหมู่บ้านปากน้ำ ในเขตตำบลเอกราช อำเภอป่าโมก นั้น ทำกันมานานประมาณ กว่า 60 ปี มาแล้ว และนับเป็นแห่งเดียวในประเทศที่มีการทำกลองกันเป็นอาชีพหลักทั้งหมู่บ้าน จนทำให้ไม้ซึ่งเป็นวัตถุดิบในการทำกลองในเขตตำบลเอกราชและพื้นที่ใกล้เคียงลดน้อยลง จนในปัจจุบันนี้ต้องหามาจากที่ไกลออกไป จากการสำรวจข้อมูลจากร้านทำกลอง พบว่า ไม้ที่ใช้ทำกลอง ส่วนใหญ่มีผู้นำมาขายให้ถึงร้าน โดยใช้รถบรรทุกขนส่งมาจากจังหวัดต่างๆ ทั้งทางภาคเหนือและ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น จังหวัดยโสธร อุดรธานี นครสวรรค์ อุทัยธานี ฯลฯ การบรรทุกนั้น จะบรรทุกมาครั้งละประมาณ 200 ท่อน ซึ่งเป็นไม้ที่ใช้ทำกลองขนาดเล็กถึงขนาดใหญ่ ความยาวของท่อนไม้ขึ้นอยู่กับประเภทของกลองและขนาดของกลองด้วย ไม้ที่มีขนาดใหญ่จะขายได้ ราคาสูงกว่าไม้ขนาดเล็ก ความต้องการไม้เพื่อใช้ทำกลองในทุกขนาด มีประมาณเดือนละ 6,000 ท่อน

7.ประเภทของกลองที่ผลิตในหมู่บ้านปากน้ำ

กลองยาว

กลองทัด หรือกลองเพล

ตะโพน

กลองรำมะนา

กลองรำวง

กลองโทน

กลองทอม

ร้านขายกลองในหมู่บ้าน

บางร้านทั้งขายกลองและวัสดุตกแต่งบ้าน

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักงานพาณิชย์จังหวัดอ่างทอง. 2539. ข้อมูลการตลาด จังหวัดอ่างทอง ประจำปี 2538. วารสารศิลปการพิมพ์ (แดง) อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง. 113 หน้า.
2. สมชาย พุ่มสอาด , ประเสริฐ สีวานันท์. 2530. ประวัติ 73 จังหวัด เล่ม 2. เดือนสยามบุคเคนเตอร์ กรุงเทพฯ. หน้า 197 - 220.
3. กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. 2542. สิ่งแวดล้อมจังหวัดอ่างทอง. เอกสารประกอบการจัดสัมมนาผู้นำสิ่งแวดล้อม โครงการผู้นำอาสาพัฒนาสิ่งแวดล้อม. 46 หน้า
4. สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดอ่างทอง. 2540. แนวทางพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดอ่างทอง. ฝ่ายแผนงานพัฒนาการเกษตร. 107 หน้า
5. สำนักงานจังหวัดอ่างทอง. 2539. 100 ปี เมืองอ่างทอง 2539. หนังสือที่ระลึก ในโอกาสจังหวัดอ่างทองมีอายุครบ 100 ปี ในวันที่ 8 มกราคม 2539. 164 หน้า.
6. สำนักส่งเสริมการปลูกป่า. 2539. จามจุรี *Samanea saman* Jacq. Merr. ส่วนปลูกป่าภาคเอกชน สำนักส่งเสริมการปลูกป่า กรมป่าไม้ กรุงเทพฯ. 30 หน้า.
7. สำนักส่งเสริมการปลูกป่า. 2539. สะเดา *Azadirachta indica* A.Juss. var *Siamensis* Valeton ส่วนปลูกป่าภาคเอกชน สำนักส่งเสริมการปลูกป่า กรมป่าไม้ กรุงเทพฯ. 30 หน้า.
8. สำนักส่งเสริมการปลูกป่า. 2539. ขี้เหล็ก *Cassia siamea* Britt. ส่วนปลูกป่าภาคเอกชน สำนักส่งเสริมการปลูกป่า กรมป่าไม้ กรุงเทพฯ. 30 หน้า.